

ÚRSKURÐUR
ÁFRÝJUNARNEFNDAR NEYTENDAMÁLA

MÁL NR. 11/2010

Kæra Þórdísar B. Sigurþórsdóttur á ákvörðun Neytendastofu [nr. 35/2010](#).

1. Þann 20. desember 2010 er tekið fyrir mál áfrýjunarnefndar neytendamála nr. 11/2010: Kæra Þórdísar B. Sigurþórsdóttur á ákvörðun Neytendastofu nr. 35/2010 frá 3. ágúst 2010. Í málinu úrskurða Ingiríður Lúðvíksdóttir, Eyvindur G. Gunnarsson og Eiríkur H. Hauksson.
2. Með kæru, dags. 30. ágúst 2010, hefur kærandi kært til áfrýjunarnefndar neytendamála ákvörðun Neytendastofu nr. 35/2010 frá 3. ágúst 2010 um að SP-Fjármögnun hafi brotið gegn ákvæði 5. gr. og 3. tölul. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 121/1994 og ákvæðum 5. og 8. gr. laga nr. 57/2005 með því að tilgreina ekki á lánsamningi í erlendri mynt að greiða skuli vaxtaálag á LIBOR vexti og með því að greina ekki frá því hversu hátt slíkt vaxtaálag sé. Með heimild í 26. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994, sbr. 2. mgr. 21. gr. b. laga nr. 57/2005, bannaði Neytendastofa SP-Fjármögnun að leggja vaxtaálag á LIBOR vexti í þeim tilvikum sem það var ekki tilgreint í samningum. Skilja verður kærana svo að kærandi krefjist þess að ákvörðunin verði felld úr gildi.
3. Kæruheimild er í 2. mgr. 4. gr. laga um Neytendastofu og talsmann neytenda nr. 62/2005, sbr. 1. mgr. 25. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994, sbr. 4. mgr. 4. gr. laga um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu nr. 57/2005.

MÁLAVEXTIR

4. Með tölvubréfi, dags. 22. október 2009, leitaði kærandi til Neytendastofu og kvartaði yfir bílasamningi við SP-Fjármögnun hf. Var kvartað yfir skilmálum samningsins og framkvæmd við útreikninga á hlutföllum mynta. Í fyrsta lagi var kvartað yfir því að í samningnum kæmi ekki fram hvort vextir væru fastir eða breytilegir. Í öðru lagi að ekki kæmi fram að lagt væri álag á vextina. Í þriðja lagi væru upplýsingar um prósentuhlutfall vaxta villandi þar sem á greiðsluyfirliti með samningnum kæmi fram að vextir væru 5,77% en á yfirliti yfir stöðu samningsins frá 28. september 2009 kæmi fram að vextir væru 5,24%. Í fjórða lagi hafi samningurinn verið gerður bæði í íslenskum krónum og erlendu myntkörfunni SP 5, í hlutföllunum 50/50. Samhliða breytingum á gengi erlendu gjaldmiðlanna hafi það hlutfall hins vegar breyst auk þess sem hlutfall hverrar myntar í körfunni væri breytt. Þá var vakin athygli á því að þegar kærandi óskaði skýringa frá SP-Fjármögnun hafi félagið sent afrit af samningnum ásamt skýringum en sá samningur væri ósamhljóða upphaflegum samningi sem lántaki hafi skrifað undir.
5. Með bréfi, dags. 28. október 2009, kynnti Neytendastofa SP-Fjármögnun framkomið erindi og óskaði eftir skýringum eða athugasemdum við það.

6. Svar SP-Fjármögnunar barst Neytendastofu með bréfi, dags. 17. nóvember 2009. Þar sagði að eldri samningar væru með fasta vexti á þeim hluta samninganna sem væru í íslenskum krónum en á þeim hluta samninganna sem væru í erlendum myntum væru vextir breytilegir þannig að LIBOR-vextir væru breytilegir en álag á LIBOR-vexti væri fast. Samningur frá 2005 bæri því fasta vexti á þeim hluta sem væri í íslenskum krónum en breytilega LIBOR-vexti með föstu álagi á þann hluta sem væri í erlendum myntum. Upphaflega hafi 50% af samningnum verið í íslenskum krónum og segði svo í 3. mgr. 2. gr. almennra skilmála samningsins: „Sé leigugjald í lið III verðtryggt í íslenskum krónum, að hluta eða öllu leyti, getur það tekið breytingum miðað við breytingar sem verða á vísitölu neysliverðs til verðtryggingar. Á útgáfudegi hvers leigureiknings geta leigugreiðslur tekið breytingum til hækkunar eða lækkunar í samræmi við gildandi vísitölu frá þeirri grunnvísitölu sem tilgreind er í lið III eða er í gildi við útgáfu samningsins.“ Ekki væri minnst á fasta eða breytilega vexti heldur einungis fasta verðtryggða leigugreiðslu og væri leigan innheimt á þann hátt. Þá sagði að upphaflega hafi 50% af samningsfjárhæðinni verið í fjórum erlendum myntum, USD, EUR, CHF og JPY, sem einu nafni kallist myntkarfan SP 5, en í 5. mgr. 2. gr. almennra skilmála samningsins segði: „Sé leigugjald í lið III gengistryggt að hluta eða öllu leyti [...] taka leigugreiðslurnar breytingum miðað við vexti erlendu gjaldmiðlanna á millibankamarkaði í London (LIBOR).“ Þannig hefðu leigugreiðslur verið innheimtar af samningi leigutaka frá upphafsdegi.
7. Í greiðslufirliti, sem undirritað hafi verið og teldist hluti samningsins samkvæmt ákvæðum hans, kæmi fram að samningsvextir væru 5,77% og hlutfallstala kostnaðar 7,54%. Í töflum sem fylgdu bréfinu komi fram að fastir vextir íslenska hluta samningsins hafi ávallt verið 7,1% og fast vaxtaálag erlenda hluta hans verið 2,2% ofan á LIBOR-vexti.
8. Þá segir að hvergi í lögum sé lögð sú skylda á lánastofnun að upplýsa lántakendur um grunnvexti annars vegar og vaxtaálag hins vegar. Þá niðurstöðu löggjafans leiddi af venju og eðli máls þar sem aðaltekjustofn lánastofnana væru innheimtir vextir af útlánnum og því lægi ljóst fyrir að ekki væri starfsgrundvöllur fyrir lánastofnanir væri ekkert vaxtaálag lagt ofan á grunnvexti. Upphafleg vaxtaprósentu væri tekin fram í samningnum og væri hún lögð til grundvallar þegar niðurgreiðsluáætlun samningsins væri reiknuð í upphafi en samningurinn væri með svokölluðum jöfnum greiðslum.
9. Þá svaraði SP-Fjármögnun þeirri athugasemd að upplýsingar um vexti væru villandi svo að misskilningur þessi hefði byggst á því að á yfirlitinu væru tvær línur sem tækju fram vexti, annars vegar samningsvexti 5,24% og hins vegar vegna vexti þann dag 3,87%. Vegnir samningsvextir ættu að vera upprunalegir vextir samningsins eða 5,77% og ástæða þessa mismunar væri sú að í nóvember 2007 hafi allir samningar félagsins verið færðir yfir í nýtt tölvukerfi og vaxtaprósentu samningsins á þeim degi hafi verið 5,24%. Ástæðan sem legið hafi að baki þessari lækkun samningsvaxta væri lækkun á LIBOR-vöxtum sem væru breytilegir.
10. Um breytingu á hlutfalli mynta samningsins sagði að þetta væru einfaldar gengisbreytingar milli gjaldmiðla sem leiddu til þess að upphaflegt prósentuhlutfall mynta í samningnum breyttist ef upphæðir erlendra gjaldmiðla samningsins væru umreiknaðar í íslenskar krónur. Öll erlend útlán

Íslenskra fjármálastofnanna breyttust hlutfallslega með þessum hætti. Magn hvers gjaldmiðils hafi ekki breyst að öðru leyti en sem næmi niðurgreiðslu höfuðstóls frá lántöku.

11. Þá sagði að allir samningar SP-Fjármögnunar væru í fullu samræmi við íslensk lög og aðrar reglur um slíka samninga. Upplýsingar sem krafist væri að lánveitandi veiti lántaka við gerð lánsamnings hefðu komið fram við samningsgerð.
12. Með bréfi Neytendastofu, dags. 20. nóvember 2009, var neytandanum sent bréf SP-Fjármögnunar til umsagnar. Svar barst með bréfi, dags. 24. nóvember 2009. Þar sagði að sú fullyrðing SP-Fjármögnunar að eldri samningar hafi verið með fasta vexti á íslenska hlutanum fengi ekki staðist miðað við samskipti kæranda við þrjá starfsmenn SP-Fjármögnunar. Þá hefði kærandi tekið eftir því að á greiðsluseðli vorið 2008 hafi vextir á íslenska hlutanum breyst þrátt fyrir að hann teldi þá fasta. Hafi ofteknir vextir verið endurgreiddir þegar gerðar hafi verið athugasemdir við þetta. Þá var því mótmælt að 3. mgr. 2. gr. almennra samningsskilmála hefði nokkuð með breytingar á hlutfalli íslenska hluta lánsins að gera. Gerð var athugasemd við þá skýringu SP-Fjármögnunar að magn hvers gjaldmiðils hefði ekki breyst að öðru leyti en sem næmi niðurgreiðslu höfuðstóls. Kvaðst kærandi hafa tekið erlent lán sem átt hafi að samanstanda af fjórum erlendum gjaldmiðlum. Vexti væri ekki leyfilegt að reikna ofan á einingar, sbr. 3. gr. laga nr. 38/2001. Loks sagði að grunnengi á SP 5 myntkörfusjóðnum væri skráð 94,58 á greiðsluseðli en það hafi hins vegar verið á bilinu 84-85 á þeim tíma sem lánið var tekið.
13. Með bréfi, dags. 27. nóvember 2009, sendi Neytendastofa SP-Fjármögnun bréf neytandans til umsagnar. Svar barst með bréfi, dags. 4. desember 2009, en þar sagði að upphaflega hefði samningurinn verið í helmingshlutföllum íslenskt og erlent. Við breytingu á gengi þeirra mynta sem samningurinn samanstæði af breyttist hlutfall þeirra þegar þær væru umreiknaðar í íslenskar krónur. Um mismun grunnengis samnings á greiðsluseðli og grunnengi við samningsgerð sagði að hann væri af sama meiði og mismunur á grunnvöxtum sem skýrður hafi verið í fyrra bréfi SP-Fjármögnunar. Bréf SP-Fjármögnunar var sent kæranda til upplýsinga með bréfi Neytendastofu, dags. 7. janúar 2010.
14. Með bréfi Neytendastofu til kæranda, dags. 21. júní 2010, óskaði stofnunin eftir afstöðu hans til þess hvort enn væri óskað niðurstöðu Neytendastofu í málinu í ljósi dóms Hæstaréttar í máli nr. 92/2010. Svar barst með tölvubréfi, dags. 22. júní 2010, þar sem óskað var eftir niðurstöðu stofnunarinnar í málinu.
15. Með bréfi Neytendastofu, dags. 23. júlí 2010, var aðilum málsins tilkynnt að gagnaöflun væri lokið og að þeim yrði kynnt niðurstaða þess þegar hún lægi fyrir. Með bréfinu fylgdi sérfræðiálit hagfræðings, sem stofnunin aflaði, sem og listi yfir gögn málsins.

ÁKVÖRÐUN NEYTENDASTOFU

16. Með ákvörðun Neytendastofu nr. 35/2010 frá 3. ágúst 2010 komst stofnunin sem fyrr segir að þeirri niðurstöðu að SP-Fjármögnun hefði brotið gegn nánar tilgreindum ákvæðum laga nr. 121/1994 og laga nr. 57/2005. Með vísan til 26. gr. laga nr. 121/1994 og 2. mgr. 21. gr. b laga nr.

57/2005 bannaði Neytendastofa SP-Fjármögnun í bílasamningum við neytendur í íslenskum krónum að notast við skilmála um að ársvexti skuli greiða samkvæmt gildandi vaxtaskrá kæranda á hverjum tíma.

17. Í niðurstöðukafla ákvörðunarinnar tók Neytendastofa fram að skv. 3. tölul. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 121/1994 um neytendalán bæri lánveitanda að greina skriflega frá vöxtum lánsins við samningsgerð. Væru vextir breytilegir bæri einnig skv. 9. gr. laganna að greina frá því með hvaða hætti og við hvaða aðstæður vextir gætu breyst. Í lögnum væri ekki gerð frekari krafa til þess að greint væri frá því þegar vextir væru fastir. Þá mætti að mati stofnunarinnar ganga út frá því að væri ekki greint frá því með hvaða hætti og við hvaða aðstæður vextir gætu breyst væru þeir fastir.
18. Hvorki í skilmálum né fylgiskjölum með upphaflegum samningi aðilanna væri greint frá því að greiða skyldi sérstakt álag á LIBOR-vexti eða hversu hátt slíkt álag skyldi vera. Komið hefði fram að áður hafi vaxtaálag SP-Fjármögnunar verið fast en í nýrri samningum væri það nú breytilegt. Að mati Neytendastofu væru upplýsingar um það hversu hátt hlutfall vaxta væri tengt LIBOR og hversu hátt hlutfall þeirra væri álag á LIBOR, sem annað hvort væri fast eða breytilegt samkvæmt breytingarástæðum lánveitanda, mikilvægar fyrir neytendur við töku lánsins og því hluti af upplýsingaskyldu lánveitanda. Væri álagið breytilegt væri einnig nauðsynlegt skv. 9. gr. laga nr. 121/1994 að tilgreina við hvaða aðstæður og með hvaða hætti það gæti breyst. Neytendastofa taldi því að SP-Fjármögnun hefði brotið gegn ákvæði 5. gr. og 3. tölul. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 121/1994 með því að tilgreina ekki í samningi að af erlendum hluta lánsins skyldi greiða sérstakt álag á LIBOR-vexti og hversu hátt það álag sé.
19. Neytendastofa tók fram að þótt tilgreindir upphafsvextir lánsins væru ekki þeir sömu á upphaflegum samningi aðila og yfirliti, sem kærandi fékk útprentun af hinn 28. október 2009, hefði ekki verið sýnt fram á það í gögnum málsins að mismunur á upplýsingum sem þar kæmu fram hafi haft áhrif á innheimtu eða endurgreiðslu lánsins. Þó að lánveitanda bæri að gæta að því að upplýsingar þessar væru réttar taldi stofnunin ekki ástæðu til að fjalla frekar um þennan þátt málsins.
20. Þá var vikið að kvörtun vegna útreiknings á vísitölu myntkörfu og breytingu á hlutföllum milli myntkörfu og íslensks hluta lánsins. Neytendastofa aflaði sérfræðiálits um þetta hjá hagfræðingi. Tekið var fram að á samningi aðila kæmi fram að hann væri gerður í myntkörfunni BL1 sem samanstæði af ISK 50% og myntkörfunni SP 5 50%. Í samningi aðila væri ekki að finna sundurliðun á samsetningu myntkörfunnar SP 5 en upplýsingar um körfuna á stofndegi hennar kæmu skýrt fram á vefsíðu fyrirtækisins en þar segði: „Evrar vegur þyngst eða 40%, Bandaríkjadollar er með 25% vægi, svissneski frankinn 20% og japanska jenið 15%.“ Neytendastofa tók fram að deila aðila snerist um hvort um væri að ræða einingar í myntkörfu eða hvort átt hafi að taka mið af föstum hlutföllum hvernar myntar samkvæmt þessari skiptingu. SP-Fjármögnun miðaði við að myntir í körfunni SP 5 væru ekki með föstum hlutföllum heldur væru fastur fjöldi eininga í körfunni. Fjöldi eininga ákvarðaðist af gengi gjaldmiðla við stofnun körfu. Þegar erlendu myntirnar væru umreiknaðar í íslenskar krónur breyttist hlutfall milli íslenska hluta lánsins og myntkörfunnar í samræmi við breytingar á gengi gjaldmiðlanna gagnvart íslensku

krónunni. Við slíka útreikninga væri notast við svonefnda Lespeyres vísitölu sem væri fastgrunnsvísitala, þ.e. magnþættir hennar, gjaldmiðlar í þessu tilfelli, væru fastir. Það gerði það að verkum að þegar einstakir gjaldmiðlar hækkuðu í verði gagnvart íslenskri krónu ykist hlutfall þeirra í myntkörfunni reiknað í íslenskum krónum. Enn fremur hefði það þá þýðingu að þær hlutfallstölur sem gefnar væru upp á vefsíðu SP-Fjármögnunar væru þau hlutföll sem hefðu verið virk við gangsetningu vísitölnnar, eða stofnun myntkörfunnar. Í erindi kæranda væri aftur á móti gengið út frá því að hlutfall mynta í körfunni ætti að haldast óbreytt en ekki magn þeirra. Þá væri notast við margfeldismeðaltal en ekki vegið meðaltal allra mynta eins og í Lespeyres vísitölunni sem SP-Fjármögnun notaði við útreikning vísitölu.

21. Neytendastofa taldi að sú aðferð og framkvæmd SP-Fjármögnunar að reikna vísitölur lánsins út frá fjölda eininga en ekki hlutföllum hverrar myntar, sem ylli því að hlutföllin breyttust samhliða breytingum á gengi þegar erlendar myntir væru umreiknaðar í íslenskar krónur, væri hvorki andstæð ákvæðum laga nr. 121/1994 né ákvæðum laga nr. 57/2005.
22. Tekið var fram að höfuðstóll lánsins væri tilgreindur á samningnum. Á forsiðu hans kæmi einnig fram að hann væri að 50% hluta verðtryggður í íslenskum krónum og að 50% hluta í myntkörfunni SP 5. Í málinu deildu aðilar um reikniaðferðir við útreikning á myntkörfunni SP 5. Upplýsingar um myntkörfuna hefðu þó legið fyrir hjá SP-Fjármögnun frá stofnun hennar hinn 5. maí 2004 samkvæmt upplýsingar á vefsíðu félagsins. Kærandi hefði tekið lán hjá SP-Fjármögnun þann 30. desember 2005 og greitt afborganir í samræmi við útreikninga félagsins. Þá yrði einnig að líta til þess að á greiðsluseðlum væru „leggir“ lánsins, þ.e. annars vegar íslenski hluti afborgunarinnar og hins vegar erlendur hluti hennar, ávallt sundurgreindir og við hvorn þeirra greint frá númeri greiðslu af heildarfjölda. Þrátt fyrir að lög nr. 121/1994 legðu ríka upplýsingaskyldu á lánveitanda við samningsgerð teldi Neytendastofa að í ákvæðum 6. gr. laganna fælist ekki krafa til þess að greina ítarlega frá reikniaðferðum sem almennt tíðkast á lánamarkaði.
23. Að því er varðar kvörtun kæranda þess efnis að henni hafi verið sent óundirritað eintak samnings sem ekki var að fullu samhljóða upphaflegum samningi aðilanna tók Neytendastofa fram að í skýringum SP-Fjármögnunar hefði komið fram að ástæðan hefði verið sú að tekið hafi verið í notkun nýtt tölvukerfi og væri samningur sá sem prentaður var út fyrir kæranda í samræmi við nýrri samninga. Neytendastofa tók fram að af skoðun á hinum ólíku samningum mætt ljóst vera að breytingarnar hefðu ekki haft áhrif á innheimtu lánsins eða stöðu lántakanda. Þá sagði að SP-Fjármögnun væri bundin af skilmálum hins upphaflega samnings og yrði að hlíta honum. Í gögnum málsins kæmi fram að af einhverjum ástæðum hafi vextir af íslenskum hluta lánsins í nokkra mánuði verið reiknaðir sem breytilegir en ekki fastir. Sú gjaldtaka hefði verið leiðrétt og ofgreidd fjárhæð endurgreidd. Kæmi í ljós við framkvæmd samningsins að hún væri ekki í samræmi við hinn upphaflega samning lægi afdráttarlaus skylda á SP-Fjármögnun til að leiðrétta framkvæmdina og bæta lántaka mistökin. Að öðru leyti taldi Neytendastofa ekki ástæðu til aðgerða af vegna þessa kvörtunarliðs.

24. Því næst var tekin til athugunar sú framkvæmd SP-Fjármögnunar að innheimta álag á LIBOR-vexti án þess að greina frá því í skilmálum að taka skyldi slíkt álag eða hversu hátt það skyldi vera. Neytendastofa tók fram að upplýsingar um vexti og vaxtaálag sem ekki hefðu komið fram í samningi eða skilmálum samnings væru mjög mikilvægur þáttur við ákvörðun neytenda um að eiga viðskipti eða taka lán. Samningsstaða SP-Fjármögnunar væri mun betri en neytenda og því yrði að leggja ríka skyldu á SP-Fjármögnun til að gæta þess að allar upplýsingar sem fram ættu að koma samkvæmt lögum nr. 121/1994 um neytendalán og haft gætu áhrif á fjárhagslega hegðun neytenda skv. 8. gr. laga nr. 57/2005 væru tilgreindar. Neytendastofa taldi SP-Fjármögnun því hafa brotið gegn ákvæðum 5. og 8. gr. laga nr. 57/2005 með því að í samningum komi ekki fram vaxtaálag sem lagt er á LIBOR-vexti erlenda hluta lánsins.
25. Með vísan til framanritaðs, sem og ákvæða 26. gr. laga um neytendalán og 2. mgr. 21. gr. b. laga nr. 57/2005 var SP-Fjármögnun bönnuð notkun staðlaðra samningsskilmála sinna sem brytu gegn ákvæðum framangreindra laga.
26. Að lokum tók Neytendastofa fram að samkvæmt 15. gr. laga nr. 121/1994 gæti neytandi átt rétt á skaðabótum úr hendi lánveitanda hefði lánveitandi ekki veitt fullnægjandi upplýsingar við lánveitinguna skv. 5. og 6. gr. laganna. Auk þess gætu brot á lögnum í heild sinni valdið skaðabótaskyldu í samræmi við almennar reglur skaðabótaréttar, sbr. 27. gr. laganna. Slíkar einkaréttarlegar kröfur yrðu aðilar hins vegar að leysa með sátt eða samkomulagi sín í milli eða fyrir tilstuðlan dómstóla enda gæti Neytendastofa eingöngu tekið mál til umfjöllunar á allsherjarréttarlegum grunni.

RÖKSTUÐNINGUR KÆRANDA OG ATHUGASEMDIR NEYTENDASTOFU

27. Í kæru, dags. 3. ágúst 2010, tekur kærandi í fyrsta lagi fram að hún hafi ekki bent á tvær breytingar sem gerðar hafi verið á undirritaða samningnum og ósamþykktu samningnum sem SP-Fjármögnun hafi sent henni, eins og Neytendastofa taki fram í ákvörðun sinni. Hafi kærandi sent hlekk á blaðagrein þar sem m.a. hafi verið fjallað um þau atriði sem ekki hafi verið samhljóða í samningnum tveimur. Þá bendir kærandi á að munur á kaupverði bifreiðar, sem Neytendastofa vísi til, sé ekki mismunur á samningsformunum tveimur heldur mismunur á stöduyfirliti og lánsamningi. Þá getur kærandi fimm atriða sem hún telur ólík með samningunum tveimur: 1) samningsvextir, 2) lántökukostnaður (hlutfallstala kostnaðar), 3) texta hafi verið breytt og samningurinn sagður 50% gengistryggður, 4) texta fyrir ofan dagsetningu og undirritun bætt inn, 5) greiðsluáætlun: afborgun, vextir og greiðsludagur séu ekki eins.
28. Í öðru lagi kveður kærandi það rangt sem fram komi í ákvörðun Neytendastofu að af skoðun á hinum ólíku samningum megi ljóst vera að breytingarnar hafi ekki haft áhrif á innheimtu lánsins eða stöðu lántakanda. Í þessu sambandi tekur kærandi fram að úrskurður Neytendastofu byggji einmitt á því að SP-Fjármögnun hafi brotið lög með því að innheimta vaxtaálag sem ekki hafi verið tilgreint á undirritaða samningnum en hafi verið bætt inn í óundirritaða samninginn. Þá séu innheimtar gengistryggðar afborganir af láninu og orðinu „gengistryggður“ bætt inn eins og fyrr

segi. Hafi undirritaði samningurinn því ekki í raun verið gengistryggður. Enn fremur hafi verið innheimt 450 króna greiðslugjald en ekki 150 krónur.

29. Í þriðja lagi bendir kærandi á að til séu þrjár mismunandi útgáfur af samningsvöxtum en af kærinni megi ráða að þetta ekki hafa ratað inn í ákvörðun Neytendastofu.
30. Í fjórða lagi áréttar kærandi að ekki hafi verið kvartað undan því að vextir á íslenska hlutanum hafi breyst heldur að ekki hafi komið fram hvort vextir væru breytilegir eða fastir. Leggur kærandi áherslu á að hún hafi leitast við að sýna fram að vextirnir væru „bara einhvern veginn.“ Þá er bent á að ekki hafi aðeins verið kvartað undan íslenska hlutanum heldur vöxtunum almennt, þ.e. að í samningi kæmi ekki fram hvort vextir væru fastir eða breytilegir.
31. Í fimmta lagi er gerð athugasemd við það að í ákvörðun Neytendastofu segi að upplýsingar um myntkörfuna hafi legið fyrir hjá SP-Fjármögnun frá stofnun hennar hinn 5. maí 2004 samkvæmt upplýsingum á vefsíðu félagsins. Kærandi bendir á að þessar upplýsingar SP-Fjármögnunar hafi ekki verið settar inn á vef félagsins fyrr en í lok október 2009. Þá er gerð athugasemd við það að sérfræðingur sá sem fenginn hafi verið til að aðstoða Neytendastofu styðjist gagnrýnislaust við þessi gögn. Kærandi telur að þessar upplýsingar ættu að sjálfsögðu að koma fram í lánsamningum og kynningarefni SP-Fjármögnunar. Gefi framsetning félagsins til kynna að hlutföll gjaldmiðla séu hlutföllin við lántöku en ekki hlutföll körfunnar fyrir nokkrum árum eða við stofndag. Samanstandi myntkarfan af „magni mynta“ en ekki hlutföllum prósentu ætti auglýsingarefni raunverulega að sýna „magn mynta.“
32. Með bréfi, dags. 1. september 2010, óskaði áfrýjunarnefnd neytendamála eftir afstöðu Neytendastofu til kærunnar. Neytendastofa svaraði með greinargerð, dags. 13. september 2010, þar sem þess er krafist að hin kærða ákvörðun verði staðfest með vísan til forsendna hennar. Í fyrsta lagi hafnar Neytendastofa því að ekki hafi verið tekið á öllum kvörtunarliðum varðandi þann mismun sem sé á upphaflegum samningi og þeim samningi sem síðar var sendur kæranda.
33. Í öðru lagi hafi sú afstaða kæranda ekki komið fram við rekstur málsins hjá Neytendastofu að samningurinn hafi ekki verið gengistryggður. Að þessu leyti sé því í raun um nýja kvörtun að ræða.
34. Í þriðja lagi komi skýrlega fram í skilmálum samningsins að gengistryggðar leigugreiðslur beri LIBOR-vexti og því taki leigugreiðslur breytingum samhliða því. LIBOR-vextir séu ávallt breytilegir og hafi Neytendastofa ekki ástæðu til að taka til umfjöllunar hvort fram kæmi að vextir af erlendum hluta lánsins breytilega vexti. Þá tekur Neytendastofa fram að það hafi ekki áhrif í þessu máli hvort starfsmenn SP-Fjármögnunar hafi séð einhverja aðra samninga þar sem íslenskir vextir séu fastir.
35. Í fjórða lagi er tekið fram að við útreikning á vísitölu myntkörfu sé unnt að notast við tvær aðferðir. Annars vegar að magn þeirra mynta, sem veittar eru að láni, sé fast en eðli málsins samkvæmt breytist hlutfall þeirra þegar þær hafi verið reiknaðar í íslenska krónu samhliða breytingum sem verði á gengi hvernar myntar. Hin aðferðin sé sú að hlutföll myntanna,

umreiknaðra í íslenskar krónur, breytist samhliða breytingum á gengi. Á það er bent að í ákvörðun Neytendastofu hafi ekki verið gerðar athugasemdir við að hlutföll mynta breytist og vísitala körfunnar eftir föstum myntum. Ekki fáist séð að lögin leggi þá skyldu á lánveitanda að hann skýri fyrir lántaka, að eigin frumkvæði hvernig vísitala myntkörfu sé reiknuð. Í fimmta lagi er á það bent að sérfræðingur sá sem Neytendastofa leitaði til hafi óskað nafnleyndar en það hefði tafið málið að leita til nýs sérfræðings.

36. Með bréfi, dags. 22. september 2010, var óskað eftir afstöðu kæranda til greinargerðar Neytendastofu. Í bréfi kæranda, dags. 7. október 2010, voru gerðar athugasemdir við bréf Neytendastofu. Kærandi áréttar að það sem máli skipti sé að SP-Fjármögnun skuli hafa búið til nýjar útgáfur samningum og senda þær viðskiptavinum sínum. Þá tekur kærandi fram að henni hafi ekki verið ljóst að samningurinn væri gengistryggður og hefði ekki mátt vera það ljóst, enda hafi henni verið kynnt lánið sem lán í erlendri mynt, en ekki gengistryggð. Í kvörtun sinni til Neytendastofu hafi kærandi gert athugasemd við það að lánið hafi átt að vera fjölmyntakarfa, eins og það hafi verið kynnt og auglýst, en ekki gervimynt. Þá telur kærandi sig hafa tekið dæmi um að ósamþykkti samningurinn hafi haft áhrif á innheimtuna en Neytendastofa kveði í ákvörðun sinni að ekki verði séð að svo hafi verið. Kærandi kveður Neytendastofu hafa snúið út úr með því að segja kæranda hafa kvartað undan íslenska hluta vaxtanna og afgreitt málið með því að segja að SP-Fjármögnun hafi leiðrétt oftekna vexti. Það hljóti að þurfa að koma fram hvort vextir séu breytilegir eða fastir þótt lánið sé í „erlendum gjaldmiðlum.“ Kærandi bendir á að vextir af samningi hennar hafi ekki verið fastir heldur hafi þeir einfaldlega verið festir síðar þegar hún hafi bent SP-Fjármögnun á að henni hafi verið tjáð af bílasala að vextirnir væru fastir. Þá leggur kærandi áherslu á að henni hafi ekki verið lánaðar erlendar myntir en hún hafi einfaldlega reiknað út hvernig gengið ætti að vera á ákveðnum degi miðað við að karfan hefði verið „multi currency.“
37. Einnig leggur kærandi áherslu á að málið snúist fyrst og fremst um það hvernig lánið hafi verið auglýst og kynnt og hvaða upplýsingar hafi komið fram á lánessamningnum. Því kveðst kærandi ekki hafa ætlað að taka lán í sjóði. Upphaflegt hlutfall eða stofnhlutfall hafi verið kynnt þó að það hlutfall hafi ekki lengur verið til staðar við lántöku. Þetta sé svipað og að á lánessamningum í íslenskum krónum, bundnum vísitölu neysluverðs, væri skráð upphafsvísitala neysluverðs en ekki vísitala þess mánaðar þegar lánið er tekið. Um þau ummæli Neytendastofu að framkvæmd SP-Fjármögnunar við útreikning á vísitölu myntkörfunnar sé ekki óeðlileg er tekið fram að óeðlilegt hljóti að teljast að villa um fyrir lántakendum. Loks gerir kærandi athugasemd við að sérfræðingur sá sem Neytendastofa leitaði til óski nafnleyndar.
38. Með bréfi, dags. 10. október 2010, var SP-Fjármögnun gefinn kostur á að gera athugasemdir við kærnu neytandans, greinargerð Neytendastofu og umsögn neytandans við hana. Ekki bárust frekari athugasemdir frá SP- Fjármögnun.

NIÐURSTAÐA

39. Í þessu máli er deilt um skilmála bílasamnings milli kæranda og SP-Fjármögnunar, framkvæmd hans og útreikninga á hlutföllum mynta. Með hinni kærðu ákvörðun komst Neytendastofa að því

að SP-Fjármögnun hafi brotið gegn ákvæði 5. gr. og 3. tölul. 1. mgr. 6. gr. laga nr. 21/1994 og 5. og 8. gr. laga nr. 57/2005 með því að tilgreina ekki á samningi í erlendri mynt að greiða skuli vaxtaálag á LIBOR-vexti og með því að greina ekki frá því hversu hátt slíkt álag sé. Á þessum grundvelli bannaði Neytendastofa SP-Fjármögnun að leggja vaxtaálag á LIBOR-vexti í þeim tilvikum þar sem það var ekki tilgreint í samningum.

40. Áfrýjunarnefnd neytendamála vekur athygli á því að áður en Neytendastofa tók hina kærðu ákvörðun óskaði stofnunin eftir afstöðu kæranda til þess hvort enn væri óskað ákvörðunar í ljósi dóms Hæstaréttar í máli nr. 92/2010. Kærandi óskaði eftir niðurstöðu stofnunarinnar. Í tilvitnuðum dómi var komist að því að samningur, sem sagður var í erlendri mynt, væri raunverulega um peningalán í skilningi VI. kafla laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Talið var að samningurinn bæri með sér að vera lán í íslenskum krónum. Samningurinn bryti því í bága við 13. og 14. gr. þeirra laga en talið var að þau gengisviðmið sem voru notuð væru óheimil. Gengisbinding væri því óskuldbindandi fyrir lántakann.
41. Eins og málið liggur fyrir áfrýjunarnefnd neytendamála er engin afstaða tekin til áhrifa framangreinds dóms á samninginn, sem um er deilt í þessu máli, enda tók Neytendastofa málið til ákvörðunar að beiðni kæranda þrátt fyrir dóminn. Hér skal áréttað að þótt samningsskilmálar teljist brot á reglum opinbers réttar, sem aftur getur leitt til þess að notkun þeirra sé bönnuð, felst ekki sjálfkrafa í slíkri ákvörðun úrlausn um einstaka þætti hins einkaréttarlega samningssambands aðila. Í þessu máli er til úrlausnar ákvörðun Neytendastofu um bann við notkun umrædds samningsskilmála. Úrlausn þess hvaða réttaráhrif þeir skilmálar eigi að hafa, sem Neytendastofa bannaði notkun á, ræðst af almennum túlkunarreglum samningaréttar, svo sem hvort greiða skuli vexti samkvæmt 4. gr. laga nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu. Einungis er til endurskoðunar sú ákvörðun Neytendastofu að banna notkun umræddra samningsskilmála.
42. Kærandi heldur því fram að Neytendastofa hafi ekki tekið á öllum þeim atriðum sem varða þann mismun, sem kærandi benti á að væri á hinum undirritaða samningi og þeim samningi sem SP-Fjármögnun sendi henni, en Neytendastofa hafnar þessu. Að mati áfrýjunarnefndar voru þau vinnubrögð SP-Fjármögnunar aðfinnsluverð að senda kæranda óundirritað, ósamhljóða eintak af samningi aðila. Í málinu liggur fyrir að í hinni kæru ákvörðun var komist að þeirri niðurstöðu að SP-Fjármögnun hafi brotið gegn lögum með því að tilgreina ekki á samningi aðila að greiða skyldi vaxtaálag á LIBOR-vexti. Aðalatriðið er að slíkt álag var ekki tilgreint í hinum undirritaða samningi, sem er grundvöllur réttarsambands aðila, sem aftur hafði þær afleiðingar að SP-Fjármögnun var bannað að leggja vaxtaálag á LIBOR-vexti í þeim tilvikum þar sem það var ekki tilgreint í samningum.
43. Áfrýjunarnefnd telur, eins og málið liggur fyrir, að niðurstaða Neytendastofu hefði ekki orðið önnur þótt stofnunin hefði gert grein fyrir hinum þremur mismunandi útgáfum af samningsvöxtum, sem kærandi í forsendum hinnar kærðu ákvörðunar. Hinu sama gegnir um það atriði að ekki hafi komið fram í samningi hvort vextir væru fastir eða breytilegir.

44. Kærandi gerir athugasemd við að framsetning SP-Fjármögnunar hafi gefið til kynna að hlutföll gjaldmiðla hafi verið hlutföllin við lántöku en ekki hlutföll körfunnar við stofndag fyrir nokkrum árum. Standi myntkarfan saman af „magni mynta“ en ekki hlutföllum prósentu ætti auglýsingarefni raunverulega að sýna „magn mynta.“ Eins og Neytendastofa bendir á er við útreikning á vísitölu myntkörfu unnt að notast við tvær aðferðir. Annars vegar að einingafjöldi hvernar myntar, sem veitt er að láni, sé fastur en eðli málsins samkvæmt breytist hlutfall þeirra þegar þær hafi verið reiknaðar í íslenska krónu samhliða breytingum sem verði á gengi hvernar myntar. Hins vegar að hlutföll myntanna, umreiknaðra í íslenskar krónur, breytist samhliða breytingum á gengi. Að mati áfrýjunarnefndar verður að fallast á það með Neytendastofu að ekki verði séð að lánveitanda sé að lögum skylt að skýra fyrir lántaka, að eigin frumkvæði, hvernig reikna beri vísitölu myntkörfu. Þá verður að áréttu að Neytendastofa ber alfarið ábyrgð á niðurstöðu ákvörðunar sinnar, alveg óháð því hvaða utanaðkomandi sérfræðings stofnunin leitaði til.
45. Að framan hefur verið staðfest sú niðurstaða Neytendastofu að samningsskilmálar SP-Fjármögnunar hafi ekki uppfyllt kröfur laga nr. 121/1994 og laga nr. 57/2005. Í þessu máli verður þó engin afstaða tekin til þess hvernig haga beri uppgjöri kæranda og SP-Fjármögnunar eða hvernig túlka eigi samninginn að öðru leyti á einkaréttarlegum grundvelli.
46. Samkvæmt öllu framansögðu ber að staðfesta hina kærðu ákvörðun.

ÚRSKURÐARORÐ:

Hin kærða ákvörðun er staðfest.

Ingiríður Lúðvíksdóttir

Eyvindur G. Gunnarsson

Eiríkur H. Hauksson